

Abstract. The article concerns the study of the lexico-semantic microfield “women's outerwear” in modern French and English, as well as corresponding terminological units that make a part of it. Methods of replenishment of the lexical-semantic microfield “women's outerwear” in comparable languages are highlighted in the work. Elements of the lexical-semantic microfield “women's outerwear” are analysed from the point of view of their structure in the comparative aspect. The author attempts to classify units on the designation of clothing in accordance with the word-formation models and identify the most productive ways of replenishing the studied lexical subsystem

Key words: lexical-semantic field, eymmon, borrowing, word formation, word-formation model.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Акико Ф., Тамаи С. История моды с XVIII по XX век. Коллекция Института костюма Киото. – М.: Арт-Родник, 2003. – 736 с.
2. Васильев А. Этюды о моде и стиле. – М.: Альпина Нон-фикшн, 2008. – 560 с.
3. Скворцова Е. Е. Способы пополнения лексико-семантического поля «Мода» во французском и английском языках как отражение развития вербального вестиментарного кода (на материале лексики интернет-магазинов одежды): автореферат дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук. – М., 2015. – 20 с.
4. Чурсина О. В. Лингвокультурный концепт «МОДА» в языковом сознании и коммуникативном поведении: автореферат дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук. – Астрахань, 2010. – 20 с.
5. Башкатова Д. А. Современный русский дискурс моды: автореферат дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук. – М., 2010. – 27 с.
6. Груенко С. Е. Галлицизмы как средство вербализации концептосферы «МОДА» в немецком языке: автореферат дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук. – Омск, 2012. – 18 с.
7. Бухрякова М. В. Англицизмы в современном французском языке // Вестник Казахстанско-американского свободного университета: Общие проблемы филологии. – Усть-Каменогорск: Издательство Казахстанско-американского свободного университета, 2009. – № 2 – С 113–117.
8. Шепелева Е. В. Роль заимствований в современном английском языке // Известия Пензенского государственного педагогического университета им. В. Г. Белинского. – Пенза, 2007. – № 3 (7). – С. 179–181.

УДК 81'42-92-055.2-055.1

ОЗНАКИ ЖІНОЧОГО ТА ЧОЛОВІЧОГО МОВЛЕННЯ В ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ ГАЗЕТИ «ДЕНЬ»)

Д. С. Тютюнник, Л. М. Коваль

Анотація. У статті проаналізовано відмінності між чоловічим та жіночим мовленням у публіцистичному стилі; виявлено лексичні та граматичні диференційні ознаки в текстах авторів різної гендерної належності; доведено, що специфіка лексичної та граматичної організації текстів авторів зумовлена комунікативно-прагматичними настановами автора тексту, який має певну гендерну визначеність.

Ключові слова: соціолінгвістика, мовленнєва поведінка, гендер, чоловіче мовлення, жіноче мовлення, фемінний стиль, маскуліний стиль.

Постановка проблеми

Незважаючи на те, що в сучасному суспільстві все виразнішою стає тенденція до універсалізації соціальної ролі жінок та чоловіків, психофізіологічні особливості представників різних статей зумовлюють і специфіку їхньої мовленнєвої поведінки. Саме тому до пріоритетних напрямів сучасного мовознавства належать ті, що досліджують гендерні аспекти спілкування. А недостатність вивчення цієї проблеми, і визначає актуальність нашого дослідження.

Метою цієї статті є аналіз гендерних мовленнєвих особливостей у публіцистичному стилі, виконаний на **матеріалі** газети «День». Мета дослідження зумовлює **завдання** нашого дослідження:

- виявити особливості жіночого й чоловічого мовлення на рівні лексичних засобів у публіцистичному стилі;
- визначити граматичні ознаки мовлення представників різних статей (на матеріалі газети «День»);
- установити комунікативно-прагматичні функції жіночого й чоловічого мовлення.

Хоч студіювання гендерної поведінки зародилося в зарубіжній лінгвістиці (О. Єсперсен, Д. Таннен), на сьогодні маємо низку праць гендерної проблематики і в українській науці про мову (Л.І. Ставицька, Т.В. Говорун, А.В. Кириліна, О.Є. Клещова, Ю.П. Маслова тощо), у яких визначено основні гендерні стереотипи та особливості мовлення різних статей.

На поведінку й спілкування жінок і чоловіків істотно впливають два чинники: психофізіологічні особливості та гендерні стереотипи (механізми, що забезпечують закріплення й трансляцію гендерних ролей від покоління до покоління).

Щодо специфіки особистості й темпераменту психологи стверджують, що жінки більшою мірою екстравертні (лат. extra – зовні і vertere – повертаю), товариські, активні, емпатичні (співчутливі) й дбайливі, а чоловіки більш автономні, настійливі, авторитарні й інтелектуальні. Жінки, як правило, перевершують чоловіків у всьому, що стосується мови (дівчатка починають раніше говорити, мають багатший словниковий запас, утворюють складніші й різноманітніші речення); вони більше схильні до кохання, прихильніші, емоційніші. Чоловіки частіше є лідерами; їхня самооцінка залежить від успіхів у сфері предметної діяльності, стабільніша і загалом вища від жіночої.

Гендерні ознаки мовної поведінки – це особисті вияви пізнання світу крізь призму чоловічого і жіночого бачення, що включають універсальні та національно специфічні ознаки, виявляють особливості номінативної та комунікативної діяльності чоловіків і жінок, а також вплив статі на мовну практику та мовну поведінку [4].

Установлено, що *маскулінний (чоловічий) стиль спілкування* формується в ранньому дитинстві. Його основними диференційними ознаками є:

- награна холодність,
- емоційна стриманість,
- прагнення до домінування,
- зрозумілість та чіткість у висловлюваннях, орієнтація на перспективу при формулюванні бажань та потреб [3].

Такі ознаки простежуємо й у мовленні Карла Більдта (стаття «У пошуках рішень сирійського ендшпілю» (//День.– від 28 серпня, 2018 р.). Автор описує воєнні події без емоцій, він ніби констатує факти, не експресивізуючи їх. Пишучи про зруйновані будівлі та знівечене життя, він послідовно й лаконічно викладає матеріал, не звертаючи увагу ані на деталі, ані на власні оцінки: *«Значна частина сирійської інфраструктури – від житлових кварталів до лікарень – лежить у руїнах. Чи треба говорити, що економіка країни розвалена. Це стало прямим наслідком конфлікту і санкцій, введених у рамках проваленої спроби змусити Асада до політичного урегулювання»*. На маскулінний стиль цієї статті вказує й зведення нанівець емоційної напруженості подій. Його текст – це, насамперед, сухе інформування, яке прогнозує й відповідне «сухе» мовне оформлення матеріалу, що вбачаємо, у відсутності стилістично виражальної лексики, лексичних тропів, синтаксичних фігур тощо. Більша частина речень усієї статті прості, але змістовні на кшталт: *США теж не надто рвуться допомагати; Оцінки витрат на відновлення Сирії сильно варіюються* тощо.

Лаконізм, чіткість у висловлюваннях, емоційна стриманість властиві й іншій статті, автором якої є представник чоловічого світу Іван Антипенко (праця «Уся Україна – на фотовиставці» (//День.– від 13 вересня 2018 р.). Автор також є тільки оповідачем. Ведучи розповідь від першої особи, він висловлює категоричну позицію, чітко її аргументуючи:

На запитання, чи варто брати участь у фотоконкурсі “Дня”, я скажу однозначно: “Так”. Особисто я вже відібрав декілька цьогорічних робіт і віддам їх на розсуд професійного журі. Така наративна манера автора відображена, насамперед, у синтаксисі його мови: фіксуємо здебільшого прості речення, не ускладнені однорідними членами: *На фотовиставці можна побачити сотні сюжетів; Безумовно, головною цінністю цього конкурсу є його мобільність.* Однак, на відміну від попереднього представника «чоловічого світу», у праці цього автора, спорадично натрапляємо на метафори, хоч і не оригінальні на кшталт: *Безумовно, головною цінністю цього конкурсу є його мобільність. Це вже перемога.*

У деяких дослідженнях висловлено думку, що жінки орієнтовані на міжособистісне спілкування більшою мірою, ніж чоловіки; вони легше адаптуються до нових соціальних умов, більш відкриті та відповідальні, активні, уважні, дружелюбні, чуйні, соціально компетентні, мають здатність до аналізу та цілісного бачення ситуації, прагнуть уникати конфліктів [1]. Така специфіка жіночої постаті спроектовується й на її мовний портрет.

У статті «Одна з історій про Голодомор» (//День.– від 25 листопада 2017 р.) Анна Данильчук, описуючи моторошні й трагічні події, немов спілкується з читачем, висловлює власні переживання й почуття, робить вставки зі спогадів свого прадіда. Фактаж вона ніби наділяє експресією, що становить одну з характерних рис фемінного дискурсу: *Дідусь, його син і повний антипод – ласкавий, надміру добрий і життєлюбний ніколи не зачіпав зі мною серйозних тем далекого минулого. Але звідкись я знала, що прадід сидів у тюрмі. Де, коли і головне чому я не з’ясувала за життя мого діда і все могло б і лишитися таємницею чи моторошними сумнівами, якби не одна стара шкіряна папка*. На фемінний стиль мовлення цього контексту вказують, насамперед, використані в тексті лексичні засоби експресії. Це, зокрема, іменник-демінутив *дідусь*, а також широке використання прикметникової лексики у функції епітета (*ласкавий, надміру добрий і життєлюбний; моторошними сумнівами*). Синтаксис цього фрагменту також має жіночі особливості: спостерігаємо використання рядів однорідних членів (*ласкавий, надміру добрий і життєлюбний; де, коли і головне чому...*). Такий ампліфікаційний прийом допомагає авторці розлогіше та емоційніше відтворити описувані реалії. Зрештою, особливості жіночого «письма» вбачаємо й у самій манері викладу: авторка ніби кокетує з читачем, інтригуючи його: *Все могло б і лишитися таємницею чи моторошними сумнівами, якби не одна стара шкіряна папка.*

Ще однією ознакою жіночого мовлення є скрупульозність до опису деталей. Її чітко простежуємо в матеріалах Марії Прокопенко («Науковий “рок-концерт”» (//День. – від 13 вересня 2018 р.): *Окрема експозиція на стенді – сцинтиляційні матеріали, які можуть ефективно реєструвати різноманітне іонізуюче випромінювання: гамма-, рентгенівське, ультрафіолетове тощо. А пластиковий сцинтилятор, розроблений в інституті, використали при розробці одного з детекторів Великого адронного колайдера – Олександр показує пам’ятний знак, який надіслали науковцям як свідчення їх внеску в експерименти, коли виявили бозон Хіггса.* Хоч, звичайно, характер самого контенту більше нагадує чоловічий. Крім того, зазначимо, прискіпливість до деталей деякі лінгвісти пов’язують саме з чоловічим мовленням. Однак, вважаємо, що цю ознаку (деталізація опису) не варто кваліфікувати як диференційну ознаку певного гендерного типу мовлення, оскільки вона значною мірою залежить від особистісних рис окремого індивіда, а не носія тієї чи тієї соціальної ролі.

На фемінний стиль цієї статті вказує й велика кількість риторичних запитань (*Уявляєте анілаг на науково-популярній конференції?; А що робити, коли серед спікерів – фахівці з NASA, Mars Society, Центру Коперника, провідні українські науковці?*), а також займенників (*Тож хоча ця продукція специфічна і в Україні маленький ринок, ми зайняли свою нішу і конкуруємо зі світовими розробками.*), дієслів (*Компанія EOS Platform*

створює аналітичні інструменти, що допомагають отримувати в режимі реального часу зображення та аналіз супутникових та інших даних спостереження за Землею, щоб застосувати це хоч у науці, хоч у бізнесі, хоч для управління державою.), часток (Це потрібно для різноманітних детекторів, також це може бути фізика високих енергій, як от Великий адронний колайдер, це використовується для інтроскопів, геологічної розвідки надр).

До найприкметніших ознак жіночого та чоловічого мовлення, виявлених на матеріалі газети «День», відносимо:

I. У жіночому мовленні:

- 1) наявність вставних слів, модальних конструкцій;
- 2) використання кліше та так званої «книжкової лексики»;
- 3) оцінні висловлювання;
- 4) уникнення називання особи чи імені;
- 5) образність мови;
- 6) використання прислівників та прикметників;
- 7) конструкції «прислівник + прислівник»;
- 8) прості та складносурядні речення, синтаксичні звороти, що містять у собі з подвійне запереченням;
- 9) широке використання пунктуаційних знаків;

II. У чоловічому мовленні:

- 1) повторюване використання вступних слів, а саме констатації фактів;
- 2) вживання одноманітних лексичних прийомів, коли говориться про вираження емоцій та використання найменшої емоційної індексації;
- 3) низький рівень використання пунктуації при емоційному напруженню мови.

Отже, у публіцистичному стилі чітко простежуються відмінності між чоловічим та жіночим мовленням на різних рівнях. Специфіка лексичної та граматичної організації текстів авторів представників різної гендерної належності зумовлена комунікативно-прагматичними настановами автора тексту.

Анотація. В статті проаналізовані различия между мужской и женской речью в публицистическом стиле; выявлено лексические и грамматические дифференциальные признаки в текстах авторов различной гендерной принадлежности; доказано, что специфика лексической и грамматической организации текстов авторов обусловлена коммуникативно-прагматическими установками автора текста, имеет определенную гендерную определенность.

Ключевые слова: социолингвистика, речевое поведение, гендер, мужская речь, женская речь, феминный стиль, маскулинный стиль.

Abstract. The article analyzes the differences between male and female speech in a journalistic style; lexical and grammatical differential features were found in the texts of authors of different gender belongings; it is proved that the specificity of the lexical and grammatical organization of the texts of the authors is determined by the communicative and pragmatic guidelines of the author of the text, which has a certain gender identity.

Key words: sociolinguistics, speech behavior, gender, masculine speech, women's speech, feminine style, masculine style.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ботіна Л. Й. Дослідження особливостей мовленнєвої комунікації у науковому співтоваристві (гендерний аспект) // Режим доступу : <http://www.psyh.kiev.ua>.
2. Тютюнник Д.С. До питання про гендерні особливості мовленнєвої поведінки людей // Лінгвоукраїністика XXI століття : традиції та новаторство : зб. наук. праць [відп. ред. Л. М. Коваль]. Вінниця : Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2018. Вип.1. С. 48–55 с.
3. Ставицька Л. Мова і стать // Критика. 2003. № 6.